

סילבוס

משפט עברי: שיטות מחקר - 62751

תאריך עדכון אחרון 04-09-2019

4 HU Credits:

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): בני פורת

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: benny.porat@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: לפי תיאום מראש

מורי הקורס:

פרופ בנימין פורת

תאור כללי של הקורס:

שיטת משפט ניתנת להיחקר בכלים שונים ומגוונים. תוצאות המחקר תושפענה, במידה רבה, מן

המתודולוגיה שתיבחר. כל אחת משיטות המחקר יתרונותיה וחסרונותיה בצדה. סמינר זה יוקדש לעיון בשיטות המחקר השונות של המשפט העברי.

מטרות הקורס:

היכרות עם שיטות מחקר מרכזיות של המשפט העברי, תוך כדי השוואתם למחקר משפטי מודרני.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

הסטודנטים מצופים בסיום הקורס:

לזהות את דרכי המחקר העיקריות של המשפט העברי

ליישם מתודולוגיות אלה במחקרים עצמאיים שלהם

להשוות מתודולוגיות של המחקר המשפט העברי עם מתודולוגיות מחקריות מודרניות

לזכור ספרות מחקר מרכזית אודות מתודולוגיות מחקר במשפט העברי ובמחקר באופן כללי

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות, עבודה סמינריונית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מה בין מחקר ביקורתי לבין חקירה ישיבתית?

2. מחקר דוגמטי

3. מחקר דוגמטי-היסטורי

4. מחקר היסטורי

5. פולמוס אנגלרד-אלון

6. משפט משווה

7. מחקר פילוסופי

8. ניתוח כלכלי

---

9. ניתוח תרבותי-ספרותי

10. מחקר ביוגרפי

11. משפט משווה מודרני

12. הבניה רציונלית

13. מחקר פמיניסטי

14. משפט עברי ומחקר מקראי

15. משפט עברי ומחקר תלמודי

16. משפט ודת

17. פערים תרבותיים בין החוקר לבין מושא מחקר

חומר חובה לקריאה:

מנחם כהנא, 'מחקר התלמוד באוניברסיטה והלימוד המסורתי בישיבה', בתוך: מנחם כהנא (עורך), בחבלי מסורת ותמורה (רחובות, תש"ן), 113-142.

אליאב שוחטמן, מעשה הבא בעבירה (ירושלים, תשמ"א), פרק מבוא, 9-22; פרק חמישי: חוזה הנגוע באי חוקיות, 172-198; 240-255.

מנחם אלון, כבוד האדם וחירותו בדרכי ההוצאה לפועל (מהדורה שניה, ירושלים תש"ס), הקדמה, עמ' יא-כז; פרקים א-ג, עמ' 1-49.

חיים סולובייצ'ק, ינם: סחר בינם של גויים: על גלגולה של הלכה בעולם המעשה (תל אביב תשס"ג), 9-65.

יצחק אנגלרד, 'מחקר המשפט העברי □ מהותו ומטרותיו', משפטים ז (תשל"ו-תשל"ז), 34-64.

מנחם אלון, 'עוד לענין מחקרו של המשפט העברי', משפטים ח (תשל"ז), 99-137.

גדעון ספיר, 'שני תלמידי חכמים שהיו בעירנו', עיוני משפט כה (תשס"א), 189-220.

גדעון ליבזון, 'משפט משווה יהודי מוסלמי: תולדות המחקר ובעיותיו', פעמים 62 (תשנ"ה), 43-81.

חנינה בן מנחם, 'טענת קים לי: לקראת ניתוח יורספרודנטי', שנתון למשפט עברי ו-ז (תשל"ט-תש"ם), 45-60.

משה הלברטל, 'דוד הרטמן והפילוסופיה של ההלכה', מחויבות יהודית מתחדשת א (תשסב) 13-35

- יהושע ליברמן, 'כלכלת ההלכה: ראשיתו של תחום מחקר חדש?', דיני ישראל יב (תשמ"ד-תשמ"ה), ז כד

אוריאל פרוקצ'יה, 'כללים וסטנדרטים בספר הברית: תמרור אזהרה לחקיקה בעידן המודרני', מחקרי משפט כו (תשע"א), 661-732.

בנימין בראון, החזון איש (ירושלים, 2011), שער רביעי, פרק ד: החמרה, עמ' 470-496; שער רביעי, פרק ה: פורמליזם, ערכים ומדיניות פסיקתית, עמ' 497-535.

חנוך דגן, 'עשיית עושר ולא במשפט' בין יהדות לליברליזם', בתוך: משפט והיסטוריה (1999), 165.

בני פורת, 'תום הלב בפרשנות החוזה' עיון תלמודי בהשוואה למשפט הישראלי, משפטים לט (תש"ע), 419-466.

תמר רוס, 'תרומת הפמיניזם לדיון ההלכתי: 'קול באשה ערווה' כמקרה מבחן', בתוך: הלכה, מטה הלכה ופילוסופיה: עיון רב תחומי (ירושלים, תשע"א), 35-64.

רונית עיר-שי, 'תפיסות מגדריות בפסקי הלכה: סוגיית ההפלות כמקרה מבחן', בתוך: עיונים חדשים בפילוסופיה של ההלכה (תשס"ח) 417-451.

רוזנברג ש"ג, 'רואים את הקולות: למדנות ישיבתית ו'קול נשי' בלימוד תורה', מסכת ה (תשס"ו), 45-68.

משה גרינברג, 'הנחות יסוד של החוק הפלילי במקרא', תורה נדרשת (תשמ"ד), 13-37

אלכסנדר רופא, 'מחקר המשפט המקראי לאור השיטה הפילולוגית-היסטורית', משפטים יג (תשמד) 477-496.

יצחק אנגלרד, 'מעשה נבות היזרעאלי (למאמרו של פרופ' א' רופא על מחקר המשפט המקראי)' משפטים יד (תשמ"ה) 521-526.

דוד הנשקה, משנה ראשונה בתלמודם של תנאים אחרונים (רמת גן תשנ"ז), 1-3

ברכיהו ליפשיץ, קם ליה בדרכה מיניה (דיסרטציה, האוניברסיטה העברית, תשל"ט), עמ' א-יא.

ברכיהו ליפשיץ, אסמכתא (ירושלים, תשמ"ח), 1-34.

פיטר וינץ, 'הבנת חברה פרימיטיבית', בתוך: א וינריב (עורך) חשיבה היסטורית (תל אביב, 1985), 207-232.

אבישלום וסטרייך, 'דיני נזיקין' בין דת לדיון, שנתון המשפט העברי כו (תשע"ב), ???

בני פורת, 'הסבר מדעי במשפט עברי מהו?' שנתון המשפט העברי כו (תשע"ב), ???

אבישלום וסטרייך, 'כמה מלים על מחקר המשפט העברי', שנתון המשפט העברי כו (תשע"ב), ???

Hanina Ben Menahem, *Is Talmudic Law a Religious Legal System – A Provosional Analysis* 24 J. L. & Religion 379-402 (2008-2009)

Yuval Sinai, *The Religious Perspective of the Judge's Role in Talmudic Law*, 25 J. L. & Religion 357-378 (2009-2010)

Gad Prudovsky, *Can We Ascribe to Past Thinkers Concepts They had No Linguistic Means to Express?* 36 History and Theory 15 (1997).

Boaz Cohen, *Jewish and Roman Law: a Comparative Study* (New York, 1966), introduction

Robert Cover, *Foreword: Nomos and Narrative*, 97 Harv. L. Rev. 4-68 (1983-1984)
רוברט קאבר, נומוס ונראטיב (מאנגלית: אביעד שטיר, ירושלים: תשע"ב), 1-63

Richard A. Posner, *Judicial Biography*, 70 N.Y.U. L. Rev. 502-523 (1995)

חומר לקריאה נוספת:

קרל ג המפל, 'הסבר במדע ובהיסטוריה', בתוך: אלעזר וינריב (עורך): חשיבה היסטורית : קובץ מאמרים בפילוסופיה של ההיסטוריה (תל-אביב, תשמ"ה-תשמ"ז), 155-172.

קרל פופר: מדע: השערות והפרכות, בתוך: גד פרוינטל (עורך), פילוסופיה של המדע □ ספר מקורות, 1.

תומאס קון, המבנה של מהפכות מדעיות (תל אביב, תשל"ז)

סטיבן שיפין, המהפכה המדעית (תל אביב, תש"ע)

חיים נבון, 'הלימוד הישיבתי ומחקר התלמוד האקדמי', אקדמות ח (תש"ס), 125-143.

דניאל שפרבר, 'על הלגיטימיות והצורך בשיטות מדעיות לשם הבנה נכונה של סוגיות בתלמוד', בד"ד 6 (תשנ"ח) 21-38

אברהם וולפיש, 'בית המדרש ועולם המחקר □ סקירה', שנה בשנה (תשנ"ו) 373-389; (תשנ"ז), 428-452; (תשנ"ח), 429-455.

אשר גולאק, יסודי המשפט העברי (ברלין, תרפ"ב), ספר ראשון, מבוא, עמ' 3-19.

אברהם חיים פריימן, סדר קידושין ונישואין (ירושלים, תש"ה), הקדמה, עמ' 5-6.

-
- יקותיאל יעקב נויבאר, תולדות דיני הנישואין במקרא ובתלמוד (ירושלים, תשנ"ד), הקדמה, 6-13.
- יעקב כץ, גוי של שבת (ירושלים, תשמ"ה)
- חיים סולובייצ'יק, הלכה, כלכלה ודימוי עצמי: המשכונאות בימי הביניים (ירושלים, תשמ"ה).
- חיים סולובייצ'יק, שו"ת כמקור היסטורי (ירושלים, 1990).
- אלבק ש', 'משפט והיסטוריה במחקר ההלכה', עיוני משפט ג (1973-1974), עמ' 710-724.
- גדעון ליבזון, 'זיקת הרמב"ם להלכה המוסלמית על רקע תקופתו', בתוך: הרמב"ם: שמרנות, מקוריות, מהפכנות (תשס"ט), 274-294.
- דוד אנוך ואלון הראל, 'עיון פילוסופי במשפט ועל אודותיו', דין ודברים ד (תשס"ח), עמ' 17-54.
- אבינועם רוזנק, 'אגדה והלכה: הרהורים על מגמות בהגות ובמחקר הפילוסופיה של ההלכה', בתוך: מסע אל ההלכה (ירושלים, 2003), ???
- אבינועם רוזנק, ההלכה כמחוללת שינוי: עיונים ביקורתיים בפילוסופיה של ההלכה (ירושלים, 2009)
- אבינועם רוזנק (עורך), הלכה, מטה הלכה ופילוסופיה: עיון רב תחומי (ירושלים, 2011).
- אביעזר רביצקי ואבינועם רוזנק (עורכים), עיונים חדשים בפילוסופיה של ההלכה (ירושלים, 2008)
- יעקב רוזנברג, 'עמדת ההלכה כלפי תחרות בשוק', דיני ישראל יב (תשמ"ד-תשמ"ה), כה-לב
- יהושע ליברמן, 'רווחא להאי ופסידא להאי' □ עיונים בכלכלת הרווחה של המשפט העברי, דיני ישראל יב (תשמ"ד-תשמ"ה), לג-סד.
- עלי זלצברגר, 'על הפן הנורמטיבי של הגישה הכלכלית למשפט', משפטים כב (1993), 261-299.
- מנחם מאוטנר, משפט ותרבות (רמת-גן, 2008)
- אורית קמיר, 'מודל לחשיבה משפטית-תרבותית; ניתוח מקרה: העדר יושר אקדמי ו"מבחני כבוד"', דין ודברים ד (תשס"ח), 167-206.
- ביאליק ח"נ, 'הלכה ואגדה', בתוך כל כתבי ח"נ ביאליק.
- אלמוג ש', 'משפט וספרות, הלכה ואגדה', מחקרי משפט יג (תשנ"ז), 413-440.
- כגן-שילה צ', הלכה ואגדה כצופן של ספרות (ירושלים, תשמ"ח).
- כגן צ', 'הלכה ואגדה □ ההקשר הפרדוקסלי', מחקרי משפט יח (תשס"ב), 213-218.
- ידידיה שטרן, 'מה יהודי במשפט הישראלי', בתוך: אבי רביצקי וידידיה שטרן (עורכים), דברים ושברי

דברים: על יהדותה של מדינה דמוקרטית (ירושלים, 2007)

אלכסנדר רופא, 'חוקי המלחמה בספר דברים : מוצאם, מגמתם וחויבותם', ציון לט (תשלד) 143-156

אלכסנדר רופא, 'סידורם של החוקים בספר דברים', מחקרים במקרא (תשמז) 217-235.

Jackson B.S., Revolution in biblical law: some reflections on the role of theory in methodology, 50 Journal of Semitic Studies 83-115 (2005).

Stone S.L., 'In Pursuit of the Counter-text: The Turn to the Jewish Legal Model in Contemporary American Legal Theory', Harvard Law Rev. 106 (1993), 813-894.

Linda Przybyszewski, The Dilemma of Judicial Biography, or Who Cares Who is the Great Appellate Judge? 21 Law & Soc. Inquiry 135-172 (1996)

Hanina Ben Menahem, Talmudic law: a Jurisprudential Perspective, The Cambridge History of Judaism IV (2006) 877-898.

Haim H Cohen, The Methodology of Jewish Law: A Secularist View, 1 JLA 123-135 (1980).

Bernard S Jackson B.S., Halacha and law, The Oxford Handbook of Jewish Studies (2002) 643-679.

Shmuel Shilo, The Contrast Between Mishpat Ivri and Halkhah, 20 Tradition 91-100 (1982).

מרכיבי הציון הסופי :

מידע נוסף / הערות: